

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

יום ראשון י"ד אב, תשע"א

14/08/2011

סומן : כ-10-8040

לכבוד

ד"ר יובל שטייניץ

שר האוצר

חברי הוועדה להגברת התחרותיות במשק :

מר חיים שני

מר איל גבאי

מנכ"ל משרד האוצר

מנכ"ל משרד ראש הממשלה

פרופ' שמואל האוזר

מר דוד זקן

יו"ר הרשות לניירות ערך

המפקח על הבנקים

עו"ד אבי ליכט

ד"ר אודי ניסן

המשנה ליועץ המשפטי לממשלה

הממונה על התקציבים במשרד האוצר

פרופ' עוזד שריג

פרופ' יוג'ין קנדל

הממונה על שוק ההון במשרד האוצר

ראש המועצה הלאומית לכלכלה

ד"ר קרנית פלוג

פרופ' דיוויד גילה

המשנה לנגיד בנק ישראל

הממונה על ההגבלים העסקיים

נכבדיי, שלום רב,

הנדון : האופן שבו פירמידות השליטה מאפשרות לבעלי השליטה

לגרוף רווחי הון באמצעות לוליינות חשבונאית

בשם התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר, (להלן : התנועה) הריני לפנות אליך כדלקמן :

מכתב זה עניינו אספקט נוסף של הדרך שבה פירמידות השליטה במשק מאפשרות לבעלי השליטה לגרוף רווחים על גבו של ציבור המשקיעים. מדובר בכשל המאפשר להם להחיל כללים חשבונאיים תוך לוליינות פיננסית, באופן שמאפשר להם 'לעקם' את המצג הפיננסי הנוגע לחברות שבהן הם שולטים ולגרוף רווחי עתק על חשבון הציבור הרחב. נדגיש: קיומה של לוליינות חשבונאית כשלעצמה לא היה מהווה תופעה חמורה אלמלא נוספה לכך העובדה שבעלי השליטה שולטים בפירמידות שליטה – ובשל עובדה אחרונה זו, מתאפשר להם לשחק בכספים שאינם שלהם, כי אם של ציבור המשקיעים.

הצגת הבעיה

רח' יפו 208, ירושלים 94383 * מען למכתבים : ת.ד. 4207, ירושלים 91043 * טל : 02-5000073 פקס : 02-5000076
شارع يافا 208، القدس 94383 * العنوان للرسائل : ص.ب. 4207، القدس 91043 * هاتف : 02-5000073 فاكس : 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B.4207 Jerusalem 91043 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: economic@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

1. לאחרונה פורסמו ידיעות בעיתונות מהן עולה תמונה, כי חברות ענק כמו אי.די.בי נוקטות לכאורה במהלכים חשבונאיים, שכל מטרתם הינה 'לשחק' על הנייר במאזני החברה, באופן שימנע הכרה בהפסדים או באופן שיאפשר לגרוף רווחים לטובת בעל השליטה.¹
2. מן הפרסומים עולה, לכאורה, שיטה מרכזית המשמשת ללוליינות חשבונאית מעין זו, הינה שימוש בתקן החשבונאי IFRS 3 R. לפי תקן זה, כשחברה הופכת לבעלת שליטה בחברה שהייתה בעבר חברה מוחזקת (כלומר הוחזקה בשיעור שנמוך מ-50%), מתבצעת לכאורה מכירה רעיונית של מניות החברה הבת לפי שוויין של המניות במועד העלייה לשליטה, ומיד לאחר מכן רכישה רעיונית של אותן המניות. **זאת אף על פי שהמניות נותרות כל הזמן בידי בעלת השליטה.**²
3. מהות המהלך היא שערוך המניות שהוחזקו קודם לכן בידי החברה בעלת השליטה לשווי העסקה שבה נרכשה השליטה, ורישום רווח הון בגובה הפער בין שווי המניות, כפי שנרשמו במאזנה של החברה, לבין השווי שלהן לצורך רכישת השליטה.
4. באופן זה יכול בעלי השליטה להביא, על ידי 'טריק' חשבונאי, לרישום של רווחים אסטרונומיים 'על הנייר' באחת החברות שבשליטתו – וזאת על אף שלמעשה כל אשר קרה הוא העברת כסף מכיסו האחד לכיסו השני (וזאת לאור העובדה ששתי החברות-הבנות היו בשליטתו כל העת).
5. יצוין כי אין זה משנה אם בעל שליטה 'מכר' אחזקות בחברה שבשליטתו או 'קנה' אחזקות בחברה שבשליטתו – בשני המקרים נרשם לזכותו על הנייר הרווח המדובר.
6. מן הפרסומים עולה הטענה, כי קבוצת אי.די.בי בבעלות מר דנקנר עשתה, לכאורה, שימוש בלוליינות פיננסית זו בכדי לנסות לגרוף רווח של לפחות 4 מיליארד שקלים. כך, בחודש פברואר 2010 חברת דיסקונט השקעות רכשה 8.3% מחברת שופרסל, וגרפה רווח של 1.29 מיליארד ₪. רשות ניירות ערך אישרה את העסקה. באופן דומה, בחודש יוני 2011 אותה חברה, דיסקונט השקעות, מכרה החזקות בשיעור של 5% בחברת סלקום, ובכך היא עשויה לגרוף רווח עצום, בגובה של 2.4 מיליארד ₪ (זאת באם לא תתערב רשות ני"ע בעסקה).

¹ ראו למשל: <http://www.themarket.com/markets/1.680644>.

² <http://www.themarket.com/markets/1.680626>.

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

בשני המקרים מדובר על חברות שבשליטת קונצרן אי.די.בי, ובסה"כ עשוי הקונצרן לגרוף, כאמור, 4 מיליארד שקלים.

7. יודגש כי אלו הן רק שתי דוגמאות מן התקופה האחרונה, אשר הובאו בכדי לסבר את האוזן. דוגמאות אלה מעידות על המתחולל בשוק ההון ובחברות שבשליטת פירמידות, ומראות כי מדובר בשיטת פעולה ובדפוס חוזר בפעולותיהן של חברות ענק השולטות בפירמידות.

8. **ארבעה מיליארד שקלים, למותר להדגיש, הם הון עתק.** נחשוב נא, כמה מאמצים נדרשים לחברה ריאלית אשר מוקדשת לפיתוח ושיווק מוצרים – ותהא זו אפילו חברת ענק כמו התעשייה האווירית, המעסיקה אלפי עובדים – בכדי לגרוף רווח של ארבעה מיליארד שקלים. מדובר בשנים של מאמצים בלתי פוסקים; והנה, חברות ענק השולטות בפירמידות שליטה מסוגלות לרשום לזכותן רווח בסדר גודל כזה בהינף שרביט, ע"י פעולה חשבונאית קלה ומהירה. אלו אינם רווחים המשקפים יצרנות ומאמצים של חברת האם; אלה רווחים הנזקפים לזכותו של בעל השליטה מבלי שיידרש לעשות דבר לשם כך.

9. לרווחים העצומים שמושגים בדרך עקלקלה זו יש השפעות רבות מספור – על חלוקת דיבידנדים ורווחים של החברה; על בטוחות הבנקים; על בטוחות הגופים המוסדיים; על אמון הציבור בכללי החשבונאות; ובעיקר – על חוזקה של חברת האם העומדת בראש הפירמידה, אשר יכולה בזכותם להמשיך ולשלוט על שווקים קרטליסטיים.

10. יתרה מזו: האם אי פעם נערכה בדיקה ע"י רשויות המס, במטרה לחשוף כמה כסף מפסידה מדינת ישראל מהפעלתם של טכסיסים חשבונאים מעין אלה ע"י בעלי השליטה בפירמידות שליטה? לא קשה לשער שיש להעריך נזקים אלה במיליוני שקלים, אם לא יותר.

לסיכום

11. כללי החשבונאות בפירמידות השליטה, אשר מאפשרים לבעלי השליטה לגרוף רווחי עתק באמצעות קנייה או מכירה של אחוזים בודדים, מהווים כלי משחק בידי בעלי השליטה. כלי זה משמש למיקסום רווחיהם – ולא כלי לרווח אמיתי.

12. באופן זה, כפי שקורה לעתים קרובות בפירמידות השליטה, נוצר מצב שבו התועלת והרווחים מגיעים לכיסם של בעלי השליטה, ואילו ההפסדים – מגולגלים על ציבור המשקיעים. בנוסף, השימוש בטכסיסים אלה מונע מקופת המדינה הכנסות ממסים בשיעורים בלתי נתפסים.

רח' יפו 208, ירושלים 94383 * מען למכתבים: ת.ד. 4207, ירושלים 91043 * טל: 02-5000073 פקס: 02-5000076
شارع يافا 208، القدس 94383 * العنوان للرسائل: ص.ب. 4207، القدس 91043 * هاتف: 02-5000073 * فاكس: 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B.4207 Jerusalem 91043 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: economic@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

13. לאור האמור, נדגיש שוב בפני חברי הוועדה: בידכם לשנות את השיטה מיסודה. בידכם להורות על פירוק לאלתר של פירמידות השליטה במשק, באופן שלא יאפשר יותר לבעלי השליטה הגדולים לשחק כאוות נפשם, תוך ניצול כללים חשבונאיים לטובתם הפרטית, בכספים אשר שייכים לציבור הרחב ואשר הגיעו לידיהם מבלי שיידרשו לשלם עבור החזקה בהם.

בכבוד רב,

איתמר שחר
מחלקת כלכלה ומחקר

נילי אבן-חן, עו"ד
מנהלת מחלקת כלכלה ומחקר